Kirkon Ulkomaanavun lausunto eduskunnan työelämä ja tasa-arvo valiokunnalle 1.3.2016

Kirkon Ulkomaanapu kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta **VNS 1/2016** vp Valtioneuvoston selonteko, Suomen kehityspolitiikka.

Uusi kehityspoliittinen selonteko antaa hyvän pohjan Suomen kehitysyhteistyölle ja -politiikalle. Selonteko linjaa, että Suomen kehityspolitiikan kantavana päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen, eriarvoisuuden vähentäminen ja ihmisoikeuksien toteutuminen, mikä on hyvin linjassa Suomen aiempien tavoitteiden kanssa. Erityisen kiitettävää on, että selonteko on rakennettu kestävän kehityksen tavoitteiden pohjalta ja se huomioi globaalit kehityksen trendit kuten pakolaisuuden ja lisääntyvän muuttoliikkeen vaikutukset kehitysyhteistyöhön.

Kirkon Ulkomaanapu näkee positiivisena myös sen, että Suomen kehityspoliittinen ohjelma on nyt ensimmäistä kertaa valtionneuvoston selonteko, mikä antaa mahdollisuuden eduskunnalle ja valiokunnille käsitellä sitä virallisesti.

Selonteko ei kuitenkaan itsessään takaa tavoitteiden toteutumista. Kun varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat on leikattu lähes puolella, on selonteossa määriteltyjen tavoitteiden saavuttaminen haasteellista.

Valiokunnan pyynnöstä Kirkon Ulkomaanavun lausunto keskittyy erityisesti seuraaviin aiheisiin:

1) sukupuolten välinen tasa-arvo sekä naisten ja tyttöjen oikeudet ja asema sekä
2) työllisyyden ja ihmisarvoisten työpaikkojen edistäminen
   (selonteon päätavoitteiden painopistealueet I ja II) ja lisäksi lausuntoon sisältyy
3) arvio järjestöjen rahankäytön valvonnasta ja sen raportoinnista edellä mainituilla painopistealueilla.

1. Sukupuolten välinen tasa-arvo, naisten ja tyttöjen oikeudet ja asema

Tyttöjen ja naisten koulutus on tuloksekkaan kehityksen keskiössä ja siksi on tärkeää edistää tyttöjen pääsyä kouluun sekä nuorten **naisten ammattiin oppimista**. Näin luodaan perusedellytykset työllistyä ja osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Koulutukseen panostaminen ei toki yksin riitä, vaan käänteentekevä muutos tapahtuu, kun **naisten ansaintamahdollisuuksia, työllistymismahdollisuuksia, naisyrittäjyyttä ja osallistumista taloudelliseen kehitykseen** tuetaan. Suomen tulee huolehtia siitä, että työllisyyttä edistettäessä tuetaan naisten työllistymistä turvallisiin ja ihmisarvoisiin työpaikkoihin. Kirkon Ulkomaanapu on yksi merkittävä suomalaisen koulutusosaamisen toteuttaja hauraissa valtioissa. Ulkomaanapu tukee myös naisten ja nuorten yrittäjyyttä ja työllistymistä.

Myös **naisten vahva osallistuminen rauhanprosesseihin ja uskontojen välisen dialogin edistämiseen** on entistä tärkeämpää ja Suomen tulisi jatkaa jo aloitettua hyvää työtä. Suomen kannattaa panostaa naiset, rauha ja turvallisuus päätöslauselman (1325) toimeenpanon vahvistamiseksi ja edistää naisten roolia aktiivisina osallistujina rauhanprosesseissa.

On tärkeää, että erityiseksi painopisteeksi on nostettu naisten ja tyttöjen aseman parantaminen. Onkin harmillista, että kehitysrahoituksen leikkauksista johtuen järjestöt ovat joutuneet keskeyttämään juuri näihin painopisteisiin suunnattuja ohjelmia.

- Jatkossakin kehitysmaiden yksityissektorin kehittämisessä Suomen tulee kiinnittää huomiota naisyrittäjyyden esteiden purkamiseen, joista keskeisimmät liittyvät omistusoikeuksiin ja pääomien saatavuuteen, ja luoda kasvun edellytyksiä myös naisten omistamille yrityksille.

- Sukupuolivaikutukset tulee arvioida johdonmukaisesti investoinneissa ja yksityissektorin tuessa. On varmistettava, että investoinnit esimerkiksi teknologiaan luovat työpaikkoja myös naisille. Työsuhteen laadun ja elämiseen riittävän palkan tulee olla kriteerejä investointeja arvioitaessa.

- Erityisesti haluamme kiinnittää huomiota, kuinka järjestöt ovat tukeneet **seksuaalisesta väkivallasta kokeneiden naisten sosiaalista ja taloudellista toipumista**, luoneet toimeentulomahdollisuuksia sodasta toipuvissa yhteisöissä ja perustettu mm. ammatillista koulutusta tarjoavia koulutuskeskuksia entisille lapsisotilaille (ml. tytöt ja nuoret naiset) ja muuten heikossa asemassa oleville nuorille. On aiheellista kysyä pystyvätkö suomalaiset yksityissektorin toimijat saavuttamaan vastaavia tuloksia tai toimimaan hauraissa toimintaympäristöissä?

Sukupuolten välinen tasa-arvo liittyy läheisesti työelämäkysymyksiin. Maailmanpankin mukaan Saharan etelänpuoleisessa Afrikassa 88 % naisista osallistuu työelämään. Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat myös, että **kehitysmaissa naiset perustavat enemmän yrityksiä kuin miehet**. **Naisten suhteellinen painoarvo taloudessa – oli kyse ansainnasta tai päätöksenteosta – ei kuitenkaan ole lähelläkään tätä tasoa**.

- Naiset työskentelevät usein haavoittuvissa työsuhteissa matalapalkka-aloilla ja myös naisyrittäjiksi luettavista suuri osa työllistää itse itsensä epävirallisella sektorilla. Työelämä jakautuu naisten ja miesten töihin, joissa naisaloilla on alhaisempi arvostus. He saavat miehiä pienempää palkkaa ja mm. äitiys heikentää heidän irtisanomissuojaansa. Naisten siirtotyö yleistyy.

- Naiset muodostavat suhdanteiden mukaan joustavan työvoimareservin, mikä kasvattaa naisten ja miesten taloudellista epätasa-arvoa epävakaina aikoina. Vaikka köyhyys on puolittunut, naisten suhteellinen osuus köyhistä ihmisistä on kasvanut. Vaikka yhä suurempi osa naisista tekee työtä tai ryhtyy yrittäjäksi, harva on työssä, joka mahdollistaa nousun köyhyydestä tai elättää perheen.

2. Työllisyyden ja ihmisarvoisten työpaikkojen edistäminen

Kenties kestävin keino tukea paikallisen työllisyyden kehittämistä on koulutus. Nuoret sekä aikuiset vailla toimeentuloa oppivat taitoja, joilla voi työllistyä. Laadukkaan koulutuksen yhteys talouden ja työpaikkojen kehittämiseen ja nuorten tulevaisuudennäkymien rakentamiseen kotimaassaan on selkeä. Koulutuksen avulla ihmiset oppivat hyödyntämään teknologioita ja myös kaikkein hauraimmilla valtiolla on mahdollisuus osallistua sellaiseen taloudelliseen toimintaan, joka mahdollistaa muutakin kuin selviytymisen päivästä päivään.

On viimeinkin huomioitava **ammatillisen koulutuksen rooli kehitysyhteistyössä**. Juuri suomalaisen nuorisotyön, opinto-ohjauksen, oppisopimus- ja ammattiin oppimisen mallit voivat ratkoa monia globaaleja haasteita, kuten vastata kasvavaan nuorisotyöttömyyteen. Työpaikkojen, elinkeinojen ja hyvinvoinnin lisääntymisen kannalta ammatillinen koulutus on ensisijaista. Koulutuksen vahvempi huomioiminen selkeyttäsi myös Suomen panostusta koulutusvientiin. Suomen koulutusosaaminen on huippuluokkaa ja sille on olemassa kansainvälisesti paljon kysyntää sekä kiinnostusta. Suomen koulutusjärjestelmän onnistumiset, erityisesti ammatillinen koulutusosaaminen, tarjoavat malleja, joita Suomi ja suomalaiset järjestöt voisivat vahvemmin tarjota kehityskysymysten ratkaisuun globaalisti. Maailmanpankin pitkäaikaisen johtajan, taloustieteen tohtorin Ritva Reinikan tekemässä selvityksessä Suomen kehityspolitiikan ja -yhteistyön tuloksellisuudesta todetaan, että Suomi on vahva toimija mm. opetustyössä ja että toimintaa vahvuusalueilla kannattaa jatkaa.

Työllisyyskysymyksessä **nuoret ovat globaalisti tärkeä erityisryhmä**. Erityisesti on taattava nuorten mahdollisuudet ihmisarvoiseen työhön, laadukkaaseen koulutukseen ja vapaaseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Nuoria on maailmassa tällä hetkellä enemmän kuin koskaan ennen.

Suomen kehitysrahoitusinstrumenttien uusi painotus yksityissektoriin ohjaa luomaan kehitysyhteistyö- ja yritystoimijoiden kumppanuuksia sekä esimerkiksi suomalaisen koulutusosaamisen vientiä. Uudet kriteerit rahoitukselle voivat tuoda synergiaa kumppaneille näennäisten yhteistyökokeilujen sijaan. Näin suomalaisella osaamisella voitaisiin kehittää yhteistyömalleja, jotka aidosti kehittävät hauraiden alueiden taloutta.

- On silti vaarana, että leikkauksien jälkeinen rahoituksen jakautuminen ohjaa toimijoita eri suuntiin. Yhteistyö edellyttää aikaa, instrumenttien joustavuutta ja resursseja yhteiseen suunnitteluun, mikä on huomioitava rahoituskriteereissä ja instrumenttien kehittämisessä.

- Huolestuttavaa on myös jos kehityspolitiikan tehtävä jäisi pelkästään yksityissektorin hoidettavaksi. Kaikkia sektoreita tarvitaan, sillä yksikään kehittynyt valtio, Suomi mukaan lukien, ei ole kehittynyt ainoastaan yksityisen sektorin varassa.

- Työpaikkojen näkökulmasta on tärkeää, että Suomen antama tuki kohdistuu kehitysmaiden työvoiman ja yrittäjyyden kehittämiseen. On vaarana, että yksityissektorin toiminta kehityksessä nähdään ainoastaan viennin näkökulmasta, ja sivuutetaan kehitysmaiden työpaikkojen ja yritystoiminnan luominen.

Vahva kansalaisyhteiskunta luo vakautta ja pysyvää kehitystä. Hyvien tuloksien saavuttaminen vaatii julkisen- ja yksityisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan vahvistumista yhtäaikaisesti. Hauraassa valtiossa, kun toimivaa julkishallintoa tai yksityissektoria on heikko, tarvitaan kansalaisyhteiskuntaa vahvistamaan demokratia- ja talouskehitystä. Suomalaisilla järjestöillä on myös merkittävä työllistäjän ja työtaitojen kehittäjän rooli hauraimmissa valtioissa, kun järjestöt

työllistävät paikallisia osaajia. Järjestöjen läsnäolo ohjelmamaissa ja kontekstituntemus on tärkeä voimavara.

3. Arvio järjestöjen rahankäytön valvonnasta ja sen raportoinnista edellä mainituilla painopistealueilla

Järjestöt kiinnittävät jatkuvasti huomiota työn tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen. Toimiessaan haurailla alueilla järjestöjen vastuulliseen varainhoitoon kuuluu myös talouden pitkäjänteinen suunnittelu sekä riskienhallinta osana normaalia toiminnan suunnittelua ja arviointia.

Kansalaisjärjestöjen avustuksien valvonta on huomattavasti tiukempaa, kuin muiden rahoitusinstrumenttien valvonta, kuten yksityissektorin, YK:n ja kahdenvälisen kehitysyhteistyön rahoitus. **Nyt kun Suomen kehitysyhteistyövaroista yhä suurempi osuus kohdistetaan yksityissektorille, tulisi kiinnittää huomiota yritysten toiminnan eettisyyden, tuloksellisuuden ja rahankäytön valvontaan ja arviointiin sekä raportointiin samanlaisin perustein kuin järjestöjen tekemässä kehitysyhteistyössä**. Asia on otettu selonteossa esiin, mutta käytännössä tätä ei ole vielä edistetty riittävästi.

Järjestöt ovat omaehtoisesti kehittäneet erinomaisia laadunvalvontajärjestelmiä. Esimerkiksi Kirkon Ulkomaanavulla on kaikilla ohjelman ja organisaation tasoilla sisäänrakennettuna suunnittelu-, seuranta, arviointi- ja raportointijärjestelmä. Ulkomaanapu on ottamassa käyttöön kansainvälisen Core Humanitarian Standard -laatujärjestelmän, joka mahdollistaa sekä toimintatapojen sisäisen että ulkoisen seurannan ja arvioinnin, sekä lopuksi laatusertifioinnin. Olemme yhtenä ensimmäisistä suomalaisista kehitysyhteistyöjärjestöistä kehittäneet sisäistä tarkastusta, jota on vuodesta 2011 alkaen myös tukenut Ulkomaanavun hallituksen tarkastusvaliokunta arvioiden säännöllisesti prosessien noudattamista ja varojen käyttöä.

Rahoittajat myös teettävät arviointeja järjestöjen työn tuloksellisuudesta. Esimerkiksi ulkoasiainministeriö on teettämässä parhaillaan arviointeja suomalaisten ohjelmatukea saavien järjestöjen ohjelmien tuloksista ja tulosohjausjärjestelmistä.

Kirkon Ulkomaanavun puolesta lisätietoja antavat:

vaikuttamistyön päällikkö Katri Suomi, p. 040 6351738, katri.suomi@kirkonulkomaanapu.fi ja toiminnanjohtaja Jouni Hemberg, p. 050 325 9579, jouni.hemberg@kua.fi